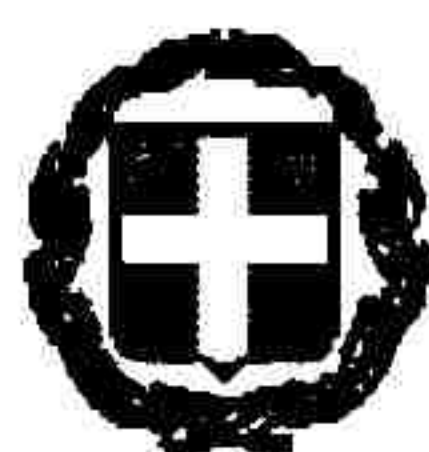

**ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ
ΔΙΑΦΑΝΕΙΑΣ ΚΑΙ ΑΝΘΡΩΠΙΝΩΝ
ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ
ΓΡΑΦΕΙΟ ΥΦΥΠΟΥΡΓΟΥ**

Αθήνα, 14-7-2010

Αρ. Πρωτ.: 399

Προς:

Τη Βουλή των Ελλήνων
Δ/ση Κοινοβουλευτικού Ελέγχου
Τμήμα Ερωτήσεων

Κοιν.:

Βουλευτή της Νέας Δημοκρατίας
κ. Θ. Καράογλου
(δια της αρμόδιας Υπηρεσίας της
Βουλής των Ελλήνων)

Ερώτηση: 12079/24-6-2010

Σε απάντηση της αριθ. 12079/24-6-2010 ερώτησης που κατέθεσε στη Βουλή των Ελλήνων ο βουλευτής της Νέας Δημοκρατίας, κ. Θ. Καράογλου, σας γνωρίζουμε τα εξής:

Όσον αφορά το ζήτημα της ποινικής ευθύνης των ανηλίκων ο Ελληνικός Ποινικός Κώδικας, όπως ισχύει μετά τον ν. 3189/2003 «Αναμόρφωση της ποινικής νομοθεσίας ανηλίκων και άλλες διατάξεις», προβλέπει στο Κεφάλαιο Όγδοο ειδικές διατάξεις για τους ανήλικους. Σύμφωνα με το άρθρο 121 ΠΚ ανήλικοι νοούνται όσοι έχουν ηλικία μεταξύ του όγδοου και του δέκατου όγδοου έτους της ηλικίας τους συμπληρωμένο. Στο άρθρο 126 με τίτλο «ανήλικοι ποινικώς ανεύθυνοι», ορίζεται στην παράγραφο 1 ότι αξιόποινη πράξη που τελέστηκε από ανήλικο οκτώ έως δεκατριών ετών δεν καταλογίζεται σε αυτόν. Σύμφωνα με την παράγραφο 2 σε ανήλικο που τέλεσε αξιόποινη πράξη χωρίς να έχει συμπληρώσει το δέκατο τρίτο έτος της ηλικίας του επιβάλλονται μόνο αναμορφωτικά ή θεραπευτικά μέτρα. Στην παράγραφο 3 προβλέπεται ότι ανήλικος που τέλεσε αξιόποινη πράξη και έχει συμπληρώσει το δέκατο τρίτο έτος επιβάλλονται αναμορφωτικά ή θεραπευτικά μέτρα εκτός εάν το δικαστήριο κρίνει κατά το άρθρο 127 του ΠΚ ότι είναι αναγκαίος ο ποινικός σωφρονισμός (σε ειδικό Κατάστημα Κράτησης Νέων), για να συγκρατηθεί από την τέλεση νέων αξιόποινων πράξεων. Περαιτέρω, ο ελληνικός Ποινικός Κώδικας λαμβάνει μέριμνα και για τους νεαρούς ενήλικες, όσους δηλαδή κατά τον χρόνο τέλεσης της αξιόποινης πράξης έχουν συμπληρώσει το δέκατο όγδοο έτος της ηλικίας τους, όχι όμως και το εικοστό πρώτο.

Το Υπουργείο Δικαιοσύνης, μέσα στο πλαίσιο της σωφρονιστικής πολιτικής που ασκεί, λαμβάνοντας υπόψη την ιδιαιτερότητα της ηλικίας και της προσωπικότητας του ανήλικου παραβάτη που εκτίει ποινή περιορισμού σε Ειδικό Κατάστημα Κράτησης Νέων και με γνώμονα την προστασία των δικαιωμάτων του παιδιού, καταβάλλει συνεχείς προσπάθειες για την εξασφάλιση καλών συνθηκών διαβίωσης και εξατομικευμένης αντιμετώπισής του, ώστε να εκπληρωθεί κατά το δυνατό ο σκοπός της ποινής, που είναι η συγκράτησή του από την τέλεση νέων αξιόποινων πράξεων και περαιτέρω η κοινωνική του αποκατάσταση.

Έτσι, ειδική μέριμνα προσδίδεται στο θέμα της εκπαίδευσης των ανηλίκων κρατουμένων και σε συνεργασία με το Υπουργείο Παιδείας δημιουργήθηκαν μόνιμες δομές εκπαίδευσης εντός των ΕΚ.Κ.Ν. (Δημοτικά, Γυμνάσια, Λύκεια), ισότιμες με τις λοιπές, χωρίς να αναγράφεται στον τίτλο σπουδών ότι αποκτήθηκε σε χώρο κράτησης.

Επιπλέον, πέραν της εκπαίδευσης των ανηλίκων, με σκοπό την κοινωνική τους επανένταξη, εφαρμόζονται σε συνεργασία με άλλους αρμόδιους Φορείς, διάφορα προγράμματα συμπληρωματικής εκπαίδευσης, Επαγγελματικής Κατάρτισης, συμβουλευτικής, αυτοβοήθειας και ψυχολογικής υποστήριξης για πρώην χρήστες τοξικών ουσιών, νομικής υποστήριξης από εθελοντές κυρίως δικηγόρους κ.λπ.

Ακόμη, προβλέπεται και εφαρμόζεται ως κίνητρο ευεργετικός υπολογισμός ημερών ποινής λόγω φοίτησης σε όλες τις βαθμίδες της τυπικής εκπαίδευσης, ή επαγγελματικής κατάρτισης.

Τέλος, αξίζει να αναφερθεί η ηπιότερη μεταχείριση των ανηλίκων κρατουμένων, οι οποίοι τυγχάνουν του ευεργετήματος της υφ' όρον απόλυσης βάσει της ρύθμισης του άρθρου 129 Π.Κ., σύμφωνα με την οποία (κατά τροποποίηση προηγούμενης) το δικαστήριο έχει τη δυνατότητα να απολύσει τον ανήλικο που έχει εκτίσει το ήμισυ της ποινής που του έχει επιβληθεί.

Επίσης, σε συνδυασμό του άρθρου 46 με το 12 παρ. 2 του Ν. 2776/1999 Σ.Κ., με Προεδρικό Διάταγμα καθορίζονται οι προϋποθέσεις δημιουργίας και οι ειδικοί όροι λειτουργίας των Καταστημάτων Κράτησης ανηλίκων Κρατουμένων στα οποία εφαρμόζονται εξειδικευμένα προγράμματα μορφωτικού και επαγγελματικού Χαρακτήρα. Ειδικότερα, ανά Κατάστημα Κράτησης Νέων αναπτύσσονται:

A. Στο Ε.Κ.Κ.Ν.Αυλώνα :

1. Προγράμματα αμιγώς εκπαιδευτικά:

- α) Δημοτικό Σχολείο εξατάξιο, με συμμετοχή 50 ατόμων
- β) Γυμνάσιο, με προσηρτημένες τάξεις (Α', Β', Γ') και συμμετοχή 92 ατόμων
- γ) Λύκειο με προσηρτημένες 3 τάξεις (Α', Β', Γ') και συμμετοχή 36 ατόμων.

2. Προγράμματα Επαγγελματικής Κατάρτισης, δημιουργικής απασχόλησης, ψυχοκοινωνικής στήριξης και συμπληρωματικής εκπαίδευσης:

• A' Στο Ε.Κ.Κ.Ν. Αυλώνα

Λειτουργούν:

α) Πρόγραμμα νομικής στήριξης ανηλίκων κρατουμένων με εθελοντές Δικηγόρους και το Ελληνικό Συμβούλιο για τους πρόσφυγες.

β) Πρόγραμμα ψυχολογικής υποστήριξης ανηλίκων κρατουμένων από εθελοντές του Δήμου Κηφισιάς την Ένωση Χριστιανών Επιστημόνων και το Σύλλογο Συμπαραστάσης Απόρων κρατουμένων « ΟΝΗΣΙΜΟΣ ».

γ) Επίσης, λειτουργεί από το ΚΕΘΕΑ και την Κοινότητα " ΣΤΡΟΦΗ " πρόγραμμα Συμβουλευτικής και Αυτοβοήθειας, εντός του Καταστήματος, για στήριξη πρώην χρηστών τοξικών ουσιών και έγινε επέκταση λειτουργίας του προγράμματος Συμβουλευτική Υποστήριξη Κρατουμένων από το ΚΕΘΕΑ.

Ολοκληρώθηκαν

α) Πρόγραμμα Άθλησης από τη Γενική Γραμματεία Αθλητισμού.

β) Πρόγραμμα « Δράσεις Προώθησης της Απασχόλησης Νέων Αποφυλακισμένων » από τη Μη Κυβερνητική Οργάνωση « ΑΝΤΙΓΟΝΗ »

Σημειώνεται επίσης ότι οργανώνονται από το Υπουργείο Δικαιοσύνης διάφορα πολιτιστικά προγράμματα, όπως θεατρικές παραστάσεις, μουσικές συναυλίες, κ.λπ.

B. ΣΤΟ Ε.Κ.Κ.Ν. ΒΟΛΟΥ:

1. Προγράμματα αμιγώς εκπαιδευτικά:

Λειτουργεί Γυμνασιακό παράρτημα του 6^{ου} Γυμνασίου Βόλου για 34 περίπου αλλοδαπούς ανηλίκους.

2. Προγράμματα Επαγγελματικής Κατάρτισης, δημιουργικής απασχόλησης, ψυχοκοινωνικής στήριξης και συμπληρωματικής εκπαίδευσης:

• Β' Στο Ε.Κ.Κ.Ν. ΒΟΛΟΥ:

Λειτουργήσε Πρόγραμμα Άθλησης για Όλους από την Γεν. Γραμματεία Αθλητισμού.

Γ. Στο ΑΣΚΑ ΚΑΣΣΑΒΕΤΕΙΑΣ

1. Προγράμματα αμιγώς εκπαιδευτικά:

Λειτουργεί Δημοτικό Σχολείο με συμμετοχή 7 ανηλίκων

2. Προγράμματα Επαγγελματικής Κατάρτισης, δημιουργικής απασχόλησης, ψυχοκοινωνικής στήριξης και συμπληρωματικής εκπαίδευσης:

Λειτουργούν

α) Πρόγραμμα συμβουλευτικής και στήριξης για πρώην χρήστες τοξικών ουσιών από το ΚΕΘΕΑ,

β) Μονάδα Συμβουλευτικής & Υποστήριξης από το ΚΕΘΕΑ

γ) Πρόγραμμα κεραμικής από τη ΝΕΛΕ Μαγνησίας.

Δ. Για το Τμήμα Ανηλίκων της Κ.Κ.Φ. Γυναικών Ελεώνα Θηβών

1. Προγράμματα αμιγώς εκπαιδευτικά:

Λειτουργεί «Σχολείο δεύτερης ευκαιρίας»

2. Προγράμματα Επαγγελματικής Κατάρτισης, δημιουργικής απασχόλησης, ψυχοκοινωνικής στήριξης και συμπληρωματικής εκπαίδευσης:

Οι ανήλικες συμμετέχουν προς το παρόν μαζί με τις ενήλικες στα προγράμματα επιμόρφωσης Η/Υ του ΙΔΕΚΕ

Σχετικά με τα μέτρα που λαμβάνονται για την κοινωνική επανένταξη, αυτά οριοθετούνται βάσει του άρθρου 82 του Σωφρονιστικού Κώδικα Ν. 2776/1999.

Όσον αφορά το ζήτημα υιοθέτησης ενός κοινού ορίου ηλικίας ποινικής ευθύνης των ανηλίκων σε επίπεδο κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, σημειώνεται, κατ' αρχήν, ότι και σε επίπεδο νομοθετικών πρωτοβουλιών της Ευρωπαϊκής Ένωσης το πρόσωπο θεωρείται ανήλικο έως τη συμπλήρωση του 18^{ου} έτους της ηλικίας. Επί του παρόντος, ο ορισμός κοινού ορίου ηλικίας ποινικής ευθύνης ανηλίκων μόνον a contrario προκύπτει σε ενωσιακό επίπεδο. Οι νομοθετικές προσπάθειες επικεντρώθηκαν πρώτα στην προστασία των ανηλίκων θυμάτων με την εισαγωγή επιβαρυντικών περιστάσεων για τον δράστη αντιστρόφως ανάλογων της μικρής ηλικίας των ανήλικων θυμάτων.

Σημειώνεται ότι και σε διεθνές επίπεδο ο παραβάτης που δεν έχει συμπληρώσει το 18^ο έτος θεωρείται παιδί (άρθρο 1 Ν. 2101/1992 με τον οποίο κυρώθηκε η Διεθνής Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού).

Επιπροσθέτως, στο άρθρο 37 της ως άνω Σύμβασης, η οποία έχει κατά το άρθρο 28 παρ. 1 του Συντάγματος αυξημένη τυπική ισχύ, ορίζεται ότι «η σύλληψη, κράτηση ή φυλάκιση

ενός παιδιού πρέπει να μην αποτελεί παρά το έσχατο μέτρο και να είναι της μικρότερης δυνατής χρονικής διάρκειας» και στο άρθρο 40 «τα συμβαλλόμενα κράτη προσπαθούν να προάγουν τη θέσπιση ενός ελαχίστου ορίου ηλικίας κάτω από το οποίο τα παιδιά θεωρούνται ότι δεν έχουν την ικανότητα παράβασης του ποινικού νόμου».

Τις γενικές αυτές αρχές όσον αφορά τον ποινικό σωφρονισμό των ανηλίκων και των χρονικών του ορίων απηχεί πλήρως το σχέδιο νόμου του Υπουργείου Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων «Βελτιώσεις της Ποινικής Νομοθεσίας για τους ανήλικους δράστες, πρόληψη και αντιμετώπιση της θυματοποίησης και της εγκληματικότητας των ανηλίκων», το οποίο από τις 16-6-2010 είχε κατατεθεί στη Βουλή προς ψήφιση, ψηφίστηκε στις 5-7-2010 (ν.3860/2010) και δημοσιεύτηκε στο ΦΕΚ 111/12-7-2010 τεύχος Α'.

Ο εν λόγω νόμος κινείται σε τρεις άξονες:

I) Η πρώτη τομή γίνεται στο θεσμό του ποινικού σωφρονισμού των ανηλίκων, ως προς τον οποίο αναγνωρίζεται ότι επιβάλλεται μόνο ως έσχατο μέτρο και δεν έχει ανταποδοτικό αλλά παιδαγωγικό χαρακτήρα, με σκοπό τη βελτίωση του ανηλίκου και την ομαλή επανένταξή του στην κοινωνία. Παράλληλα, ωστόσο, λαμβάνεται υπόψη το γεγονός ότι ο ποινικός σωφρονισμός αποτελεί «ποινή», καθώς συνεπάγεται στέρηση της ελευθερίας του ανηλίκου, και κατά συνέπεια συνιστά για τον ανήλικο τιμωρία. Στόχος είναι ο περιορισμός του ποινικού σωφρονισμού στις περιπτώσεις μόνο ιδιαίτερα σοβαρών εγκλημάτων που τελούνται μάλιστα από ανήλικους μεγαλύτερους των 15 ετών. Σε αυτήν τη ρύθμιση συνηγορεί και το άρθρο 17.1 περ. γ' των Στοιχειωδών Κανόνων των Ηνωμένων Εθνών για την Απονομή Δικαιοσύνης σε Ανηλίκους (γνωστών και ως Κανόνων του Πεκίνου – Standard Minimum Rules for the Administration of Juvenile ή The Beijing Rules, Γενική Συνέλευση των Ηνωμένων Εθνών, Απόφαση 40/33), το οποίο προβλέπει ότι «Στέρηση της προσωπικής ελευθερίας δεν επιβάλλεται, εκτός αν ο ανήλικος κηρύχθηκε ποινικά υπεύθυνος για σοβαρή πράξη βίας κατ' άλλου προσώπου ή για κατ' επανάληψη τέλεση άλλων σοβαρών εγκλημάτων και αν δεν υπάρχει άλλη κατάλληλη απάντηση».

Περαιτέρω, με βάση τις ευρωπαϊκές και διεθνείς τάσεις επέκτασης του πεδίου εφαρμογής του ποινικού δικαίου των ανηλίκων και σε άτομα μετεφηβικής ηλικίας ή νεαρούς ενήλικες, κρίνεται σκόπιμο να δοθεί στο δικαστήριο η δυνατότητα να αποφασίζει κατά περίπτωση αν οι νεαροί ενήλικες (18 – 21 ετών) πρέπει να αντιμετωπίζονται κατά τρόπο παρόμοιο με τον προβλεπόμενο για τους ανήλικους, με επιβολή σε αυτούς αναμορφωτικών ή θεραπευτικών μέτρων που θα μπορούν να εκτίονται μέχρι το 25^ο έτος της ηλικίας τους. Σχετική είναι η Σύσταση Rec (2003) 20 (παρ. 11) της Επιτροπής των Υπουργών του Συμβουλίου της Ευρώπης για τους «Νέους τρόπους αντιμετώπισης της παραβατικότητας των ανηλίκων και το ρόλο της Δικαιοσύνης Ανηλίκων». Στο ίδιο πλαίσιο, αλλαγές έχουν προωθηθεί με το νόμο στο θεσμό της υπό όρους απόλυσης, ώστε ο ανήλικος να έχει πλέον το δικαίωμα παράστασης και ακρόασης στο Τριμελές Δικαστήριο Ανηλίκων που αποφασίζει για την υπό όρους απόλυσή του, όπως έχει αντίστοιχα και ο ενήλικας.

II) Τομές επέρχονται και στο διαδικαστικό πεδίο. Με δεδομένο ότι ο δικαστής ανηλίκων είναι σημαντικό να έχει αυξημένη εμπειρία και εξειδίκευση στο χειρισμό θεμάτων που σχετίζονται με την εγκληματικότητα των ανηλίκων, στο νόμο προβλέπεται να ορίζονται πλέον δικαστές ανηλίκων Πρόεδροι Πρωτοδικών (και όχι Πρωτοδίκες) οι οποίοι, μάλιστα, θα πρέπει να μετέχουν και στα σχετικά επιμορφωτικά σεμινάρια τα οποία θα οργανώνει η Εθνική Σχολή Δικαστικών Λειτουργών. Οι δικαστές αυτοί θα δικάζουν τα εγκλήματα ανηλίκων επί μία τουλάχιστον τριετία, με δυνατότητα ανανέωσης για μία ακόμη τριετία.

Επιπλέον, αλλαγές επήλθαν στις διατάξεις για την προσωρινή κράτηση των ανηλίκων, η οποία επιτρέπεται πλέον μόνο στις περιπτώσεις που μπορεί να επιβληθεί και ποινικός σωφρονισμός (δηλαδή πλέον μόνο σε ανήλικους άνω των 15 ετών). Αυτό προβλέπεται ρητά και στο άρθρο 3.2. – 17 του Πρότυπου Νόμου του ΟΗΕ για το Σύστημα της

Δικαιοσύνης των Ανηλίκων (Model Law on Juvenile Justice, 1997). Παράλληλα, έχει ληφθεί υπόψη και η Σύσταση Rec (2003) 20, άρθρο 16, της Επιτροπής Υπουργών του Συμβουλίου της Ευρώπης, με αποτέλεσμα να ορίζεται πλέον ότι η προσωρινή κράτηση του ανηλίκου δεν μπορεί να διαρκεί άνω των έξι (6) μηνών.

Ακόμη, ορίζεται πλέον ρητά ότι η αυτόφωρη διαδικασία δεν τηρείται για τους ανηλίκους και προβλέπεται υποχρεωτικός διορισμός συνηγόρου για την εκδίκαση σοβαρών εγκλημάτων, δηλαδή πράξεων που αν τελούνταν από ενήλικες θα είχαν το χαρακτήρα κακουργήματος. Ως προς το τελευταίο, σχετικά είναι τα άρθρα 7.1 και 15.1 των Στοιχειωδών Κανόνων των Ηνωμένων Εθνών για την Απονομή της Δικαιοσύνης σε Ανηλίκους και η Σύσταση της Επιτροπής Υπουργών του Συμβουλίου της Ευρώπης No. R (87) 20 (παρ. 8) για τις «Κοινωνικές αντιδράσεις στην παραβατικότητα των ανηλίκων».

Σε επίπεδο προληπτικού δικαίου, θεσπίζεται υποχρεωτική ακρόαση του ανηλίκου από τον δικαστή ανηλίκων και συνεκτίμηση της προσωπικής του γνώμης πριν τη λήψη απόφασης για τον εγκλεισμό του ανηλίκου σε ίδρυμα αγωγής, ειδικότερα όσον αφορά περιπτώσεις που ο ανήλικος συμβιώνει σε κοινωνικό περιβάλλον ατόμων που τελούν καθ' έξη ή κατ' επάγγελμα αξιόποινες πράξεις (ρύθμιση που συνάδει με το άρθρο 3 περ. β' της Ευρωπαϊκής Σύμβασης για την Άσκηση των Δικαιωμάτων των Παιδιών – ν. 2502/1997 και το άρθρο 12 παρ. 1 της Διεθνούς Σύμβασης ΟΗΕ για τα Δικαιώματα του Παιδιού – ν. 2101/1992). Παράλληλα, για λόγους δικαιοκρατικούς ορίζεται η ακριβής μέγιστη χρονική διάρκεια που κρίνεται αναγκαία για τον προληπτικό εγκλεισμό του ανηλίκου στο ίδρυμα αγωγής.

III) Η πιο σημαντική τομή επέρχεται στην πρόληψη της θυματοποίησης και της εγκληματικότητας των ανηλίκων. Με την ρύθμιση του άρθρου 11 του νόμου προσδιορίζεται με μεγαλύτερη σαφήνεια το έργο που οφείλουν να προσφέρουν οι υφιστάμενες Εταιρείες Προστασίας Ανηλίκων και εξειδικεύονται τα προσόντα όσων διορίζονται στο διοικητικό τους συμβούλιο.

Το κυριότερο, όμως, είναι ότι με το άρθρο 12 του νόμου προβλέπεται η ίδρυση Κεντρικού Επιστημονικού Συμβουλίου, με έργο: α) να παρακολουθεί το προσφερόμενο από τις Εταιρείες Προστασίας Ανηλίκων έργο και να εισηγείται προς το Υπουργείο Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων τα αναγκαία μέτρα για τη βελτίωσή του, β) να αναπτύσσει συνεργασία σε εθνικό και διεθνές επίπεδο με οργανισμούς και υπηρεσίες, δημόσιους ή ιδιωτικούς, καθώς και με Μ.Κ.Ο. για την οργάνωση ενός ενιαίου Δικτύου πρόληψης και αντιμετώπισης της θυματοποίησης και της εγκληματικότητας των ανηλίκων, γ) να διαμορφώσει μια κεντρική υπηρεσία καταγγελιών πράξεων κακοποίησης, παραμέλησης ή εγκατάλειψης ανηλίκων, δ) να διατυπώνει προτάσεις και να εκπονεί μελέτες, ιδίως σε στρατηγικό επίπεδο, για θέματα που αφορούν στην πρόληψη και αντιμετώπιση της εγκληματικότητας των ανηλίκων και ε) να παρέχει υπηρεσίες γνωμοδοτικού και συμβουλευτικού χαρακτήρα για τα εν λόγω θέματα προς τον Υπουργό Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων.

**Ο ΥΦΥΠΟΥΡΓΟΣ
ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΚΑΤΣΙΦΑΡΑΣ**

